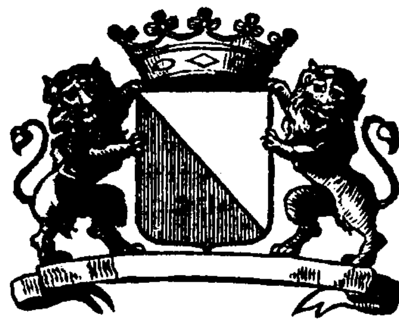
A°. 1854. N°. 232.

ZATURDAG | 30 SEPTEMBER.

UTRECHTSCHE PROVINCIALE EN STADS-COURANT

Algemeen Advertentie-Blad.

Bij deze COURANT behoort een BIJVOEGSEL.

UTRECHT 30 September.

De berigten, eergister te Parijs uit de Krim van den 18. ontvangen, hebben weêrsproken, wat werd verhaald van eene ontmoeting, die reeds den 18. tusschen de Russen en verbonden troepen zou hebben plaats gehad. Den 18. waren die troepen nog niet opgerukt; ze dachten dit den 19. te doen, zoodat dan den 20. een gevecht zou kunnen plaats grijpen. — Vorst *Menschikoff* had 25,000 man onder zijne bevelen en wachtte nog 15,000 man. De reserve van het verbonden leger zal niet voor den 22. of 23. in de Krim kunnen wezen. Het garnizoen van Eupatoria heeft zich zonder slag of stoot krijgsgevangen gegeven; even als voor Katcha was voor Eupatoria een eskader stoomschepen gezonden, om als afleiding te strekken van de groote landing. Dit is het nieuws van het oorlogstooneel.

De Fransche troepen zijn thans werkelijk in Athene gekaserneerd; de moeijelijkheden, die door de Grieksche regering tegen die bezetting werden ingebragt, zijn dus zonder twijfel ter zijde gesteld.

De tekst is thans bekend van de Oostenrijksche cirkulaire, waarin aan de Duitsche staten wordt kennis gegeven, welke houding het Weener kabinet tegen over Rusland denkt te handhaven na de weigering der aanneming van de 4 vredesvoorwaarden; van dit stuk was de korte inhoud reeds openbaar. — Een tweede dokument wordt door de bladen medegedeeld: de Pruissiesche dépêche van 21 Sept., in antwoord op de Oostenrijksche cirkulaire van 14 Sept. Dit stuk kenschetst zich weder door gemis aan duidelijkheid. De overeenstemming tusschen de beide Duitsche grootmagten is nog niet kompleet. Pruissen verklaart, dat Oostenrijk slechts op de ondersteuning van Pruissen kan staat maken, bijaldien het door Rusland werd aangevallen, als het alleen de Donauvorstendommen bezet houdt. Bezetten de Westelijke troepen dat gebied insgelijks, dan zouden de Russen wel eens tot zelfverdediging genoopt kunnen worden er zich ook te vertoonen, en daardoor met het Oostenrijksch leger in aanraking kunnen komen; de Bond zou in dat geval geene Duitsche belangen te verdedigen hebben. De 4 vredesvoorstellen zal Pruissen alleen moreel blijven ondersteunen.

De tijdingen uit Spanje doen vreezen voor tweespalt in de liberale partij, zelfs te Madrid, en voor ongeregeldheden in de hoofdstad, waartegen de regering maatregelen van voorzorg had genomen.

— Bij besluiten van 27 Sept., heeft Z. M. aan *L. de Fouw*, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend als burgemeester der gemeenten 's Heer Arendskerke en 's Heer Hendrikskinderen c. a., en in zijne plaats als zoodanig benoemd *J. P. I. Buteux*; — benoemd tot majoor-commandant der dienstdoende schutterij te 's Hertogenbosch *F. J. Pompe*. thans kapitein.

— Te Middelburg is dezer dagen door den gemeenteraad het volgende stelsel van plaatselijke belastingen, (door de financiële kommissie vroeger voorgesteld) aangenomen met 10 tegen 4 stemmen. 1°. Alle belastingen, die met de gemeentewet strijdig zijn, worden afgeschaft. 2°. De opcenten op grondbelasten en personeel worden tot het maximun opgevoerd. 3°. Wordt ingevoerd een hoofdelijke omslag van ongeveer *f* 30,000, waarbij tot grondslagen der vermoedelijke inkomsten zullen worden aangenomen *a.* de huurwaarde, *b.* verhooging daarvan naar het getal paarden, uit weelde of tot gemak, en het getal dienstboden, en *c.* vermindering van denzelfden maatstaf voor het getal inwonende kinderen. 4°. Worden afgeschaft een aantal weinig opbrengende, doch de nijverheid belemmerende accijnsen, alsmede die op brandhout, lamp en lijnolie, bieren, enz. En terwijl de accijnsen niet geheel kunnen worden afgeschaft, zal er, volgens het voorstel der kommissie, een controleur worden benoemd, en een post daarvoor op de volgende begrooting worden uitgetrokken.

*— Uit de begrooting voor het departement van Eeredienst blijkt voor 1855 dat het getal predikanten bij de Hervormde Eeredienst die lands traktement genieten, bedraagt 1439 en wel:

Beneden *f* 100.	32	Van *f* 1200 tot *f* 1300.	33
Van *f* 100 tot - 200.	85	" - 1300 " - 1400.	26
" - 200 " - 300.	105	" - 1400 " - 1500.	15
" - 300 " - 400.	86	" - 1500 " - 1600.	20
" - 400 " - 500.	57	" - 1600 " - 1700.	27
" - 500 " - 600.	50	" - 1700 " - 1800.	7
" - 600 " - 700.	214	" - 1800 " - 1900.	15
" - 700 " - 800.	318	" - 1900 " - 2000.	3
" - 800 " - 900.	163	" - 2000 " - 2100.	9
" - 900 " - 1000.	61	" - 2100 " - 2200.	1
" - 1000 " - 1100.	48	" - 2200 " - 2300.	33
" - 1100 " - 1200.	37		

Het bedrag der traktementen in elke provincie bedraagt N. Brabant 98 predikanten *f* 89,265.00. — Gelderland 203 pred. *f* 166,963.35. — Z. Holland 270 pred. *f* 268,878.25. — N. Holland 206 *f* 199,341,70. - Zeeland 115 pred. *f* 101,990.00. — Utrecht 81 pred. *f* 67,900.40. — Friesland 197 pred. *f* 105,463.98.— Overijssel 74 pred. *f* 38,860.88⁵. — Groningen 124 pred. *f* 40,320.70. — Drenthe 55 pred. *f* 20,685.05 en Limburg 16 pred. *f* 18,900.00.

Het getal Luthersche predikanten, 's Lands traktement genietende, bedraagt 25. — Dat der Hersteld Ev. Lutherschen 7. — Dat der Doopsgezinden 30. — Dat der Remonstranten 25.

De toelage aan den leeraar bij de Protestantsche gemeente te Turijn, bedraagt *f* 598.18 en die aan den leeraar te Smirna *f* 12.00.

De som, in het afgeloopen jaar voor predikantstraktementen uitgetrokken, is voor 1855 met ongeveer *f* 8000 verhoogd.

*— Uit de Memorie van toelichting, behoorende bij de begrooting voor 1855 op het departement van R. Kath. Eeredienst, blijkt, dat de inwendige regeling der nieuw opgerigte Bisdommen nog geenszins is voltooid. De Kerkvoogden werken aan die, hun opgelegden taak, met beraad en overleg.

De algemeene reglementen voor de parochiale kerkbesturen ontworpen, die een rigtig beheer en toezigt verordenen, mitsgaders eene behoorlijke rekenpligtigheid, zijn door den Koning, na den raad van State gehoord te hebben, voor zoo veel noodig, goedgekeurd, waardoor die, ook voor de belangen van den Staat niet onverschillige zaak, met wederzijdsche tevredenheid haar beslag verkreeg.

De parochiale indeeling der diocesen van Utrecht en Haarlem, wordt regelmatig voorbereid. Ten aanzien van enkele kerkelijke gemeenten is de diocees van Utrecht, in die indeeling reeds tot stand gekomen.

De onlangs aangenomen wet tot *regeling van het armbestuur* heeft de kerkwettelijke regeling van het *katholijk armwezen* verhaast. Voor de kerkelijke instellingen van weldadigheid door genoemde wet aan de armverzorging overgelaten, worden kerkelijke reglementen vereischt en de kerkvoogden zijn uitgenoodigd, op dit, voor Kerk en Staat even belangrijk onderwerp, door hun kerkelijk gezag, naar eisch orde te stellen, opdat die instellingen van weldadigheid zoodanig worden georganiseerd, dat zij in haren werkkring kunnen beantwoorden aan het vertrouwen van den wetgever, die op de zorg der kerk heeft gerekend, door haar armbestuur van het staatstoezigt vrij te stellen en aan haar de bedeeling der armen over te laten.

Die aangelegenheid, door goede verstandhouding en wederkeerige welwillendheid bevorderd, zal, hiermede, vleit men zich, gewenschte vruchten dragen voor Kerk en Staat.

Het traktement der 5 kerkvoogden à *f* 2500, vereischt eene som van *f* 12,500; van een vicarisgeneraal in het bisdom van Breda *f* 800 en van 5 secretarissen à *f* 400, eene som van *f* 2000. Voor het onderwijzers-personeel van de seminariën te Haaren, Hoeven en Roermond, is op de begrooting gebragt *f* 7,600, terwijl aan dat te Roermond *f* 1800 wordt toegedeeld voor beurzen.

De regeling van het seminarium van het bisdom van Breda heeft onlangs plaats gehad, en de seminariën der diocesen van Utrecht en Haarlem zullen eerlang de vereischte regeling ondergaan.

Dienstdoende pastoors en kapellaans.

	Pastoors.	Kapellaans.
Noord-Brabant	234	208
Gelderland	118	70
Zuid-Holland	90	64
Noord-Holland	110	57
Zeeland	32	13
Utrecht	42	23
Friesland	29	6
Overijssel	59	39
Groningen	13	5
Drenthe	6	1
Limburg aan geestelijken van verschillende benamingen	338	
	1071	486

Het getal R. Katholijke geestelijken bij 911 kerkgemeenten, bedraagt alzoo 1557. Van dit getal worden 1412 door het Rijk bezoldigd.

Voor onderstand aan kerkfabrieken en kerkelijke gemeenten tot vernieuwing, vergrooting en groote herstellingen van kerken en pastorijen, is op de begrooting gesteld *f* 15000

Het kerkgenootschap der Oud-Bisschoppelijke klarezij telt in 't geheel 25 kerkelijke gemeenten, als 1 in Gelderland, 10 in Zuid-Holland, 10 in Noord-Holland en 4 in Utrecht.

Bij dat Kerkgenootschap heeft den Aartsbisschop van Utrecht *f* 1800, de bisschop van Haarlem *f* 1300 de bisschop van Deventer *f* 700 en den algemeenen secretaris *f* 500.

— Wij vernemen, dat de heer *J. Eduard de Vries*, direkteur van den Hollandschen schouwburg te Amsterdam, wien voor den aanstaanden winter het tooneelgebouw op het Vreeburg uitsluitend is afgestaan, binnen weinige dagen aan de kunstminnaars onzer stad, eene circulaire zal rigten, die zeer aannemelijke voorwaarden van abonnement zal bevatten.

— In de raads vergadering te Leeuwarden van Donderdag ll. is o. a. eene missive ingekomen van den Architekt dier gemeente, waarin deze, in betrekking tot de stichting van een beurslokaal aldaar, den wensch uitdrukt dat de oprigting der beurs niet plaats hebben ten koste der bebouwing van eenig plein of geene ruimte in die stad. De Architekt oordeelt de bebouwing van eenig plein geheel ondoelmatig en in strijd met het belang van den gezondheidstoestand der stad.

*— Uit Deventer schrijft men van den 29 September: "Zelden is het water in den Yssel zoo laag geweest als thans; ook lijdt daardoor de scheepvaart aanmerkelijk. De stoomboot **Duymar van Twist** Maan-

dag avond van Rotterdam vertrokken, en die dus Dingsdag hier moest zijn, arriveerde, na meermalen op het drooge te zijn geraakt, en na gedeeltelijke ontlading, eerst heden Vrijdag; even zoo heeft de boot van Zwolle komende veel te laat deszelfs bestemming bereikt."

— De lage waterstand op de Waal, vooral te Ochten bij Druten, veroorzaakt weder eene zeer ongeregelde aankomst der van boven komende stoombooten; enkele ondiepgaande, welke kunnen passeren, worden veeltijds door de massa aldaar liggende schepen voor eene wijl belet hare reis voort te zetten. (*H.*)

— Den 23. September is in den avond te Maldegem brand ontstaan. Een zevental gebouwen is in de asch gelegd. De eenige brandspuit, waarmede het vuur werd bedwongen was van Aardenberg gekomen, want Maldegem ofschoon 7000 zielen tellende, bezit geen brandspuit!

Meer dan eens werd in den gemeenteraad op de noodzakelijkheid hiervan aangedrongen, doch telkens werd dit voorstel door de meerderheid der leden, welke boeren zijn, verworpen, met deze alles afdoende woorden: als onze hofsteden in brand geraken, is toch alles reeds verbrand eer de brandspuit kan aanwezig zijn.

In een bijvoegsel deelen wij het *ontwerp van wet op het lager en middelbaar onderwijs* mede, met een uittreksel uit de algemeene beschouwingen van de *memorie van toelichting*.

Een uittreksel van 't geen in de memorie in betrekking tot de afzonderlijke artikels wordt gezegd, zullen wij morgen opnemen.

SPANJE.

MADRID, 24 September.

De generaal *Prim* is in deze hoofdstad aangekomen.

De *Gazette van Madrid* bevat verscheidene Koninklijke besluiten betrekkelijk de vuurtorens en de intrekking van de concessie van den ijzeren spoorweg van Langreo, in Asturiën.

Volgens eenige dagbladen, verwacht men voor de opening der Cortes eene wijziging in het kabinet.

DUITSCHLAND.

WEENEN 26 September.

De *Lloyd* berigt uit Varna van den 21, dat de verbonden troepen den 18. tegen den berg bij Mambschai vereenigd stonden; een observatiekorps was te Simferopol gelaten, terwijl ook een detachement in de rigting van Baktschi-Serai was gezonden. Den 19. moesten de troepen naar Sebastopol oprukken. — De verdedigingswerken werden intusschen met ijver aan kaap Baba opgerigt; de algemeene wapenplaats zal niettemin te Bourliouke worden gevestigd. Den 17. waren de verbondenen meester van het terrein tusschen kaap Tarhan en Bourliouke; dien dag hadden zij laatstgemelde plaats bezet.

Anapa wordt met ijver door de Russen versterkt. Zij schijnen dat punt met kracht te zullen verdedigen.

Den 20. zijn de laatste Russiesche troepen den Pruth overgetrokken, waardoor de Vorstendommen ontruimd waren.

Uit Konstantinopel van den 14 wordt berigt, dat een storm eene Russiesche kanonneer-flotilje heeft overvallen, die troepen van Taganrog naar de Krim moest brengen. 8 of 9 booten waren verloren gegaan.

Daniel Bey heeft met zijne Cirkassiers 60 Russiesche dorpen in brand gestoken en zich vervolgens met *Schamijl* vereenigd.

Zes mijlen van Erzerum is een Turksch konvooi met buskruid in de lucht gesprongen. De grootste onachtzaamheid is steeds door de Turken bij het vervoer van kruid betoond. De voerlieden, met het overbrengen belast, rooken bedaard hunne pijpen. De kruidkonvooijen worden door geene troepen geëskorteerd. Geen wonder, dat er ongelukken plaats grijpen. Door de uitbarsting zijn 25 voerlieden en 40 paarden omgekomen, en is eene massa koopwaren in de nabijheid aanwezig vernield.

Ter handhaving der rust in de distrikten nabij de Grieksche grenzen zijn thans 30,000 man Turksche troepen aldaar vereenigd.

— 29 *Sept.* Met. 5 pCt. $84\frac{1}{4}$; $4\frac{1}{2}$ pCt. $73\frac{1}{2}$; Wiss. op Lond. 11,25; Parijs 137; Goud $22\frac{1}{4}$; Zilv. 19.

BERLIJN, Vrijdag 29 September.

Het *Journal de St. Petersbourg* van 24 Sept., bevat een verslag van den Prins *Menschikoff* aan den Keizer nopens de landing der verbondene troepen op de kust van de Krim. Daarin wordt gezegd, dat op den 13. Sept. de vijand in het gezigt van Eupatoria was, en eene landing deed tusschen deze laatste plaats en het dorp Kaptugai, onder de bescherming van het geschut der schepen.

De prins *Menschikoff* had het nutteloos geacht, den vijand aan te vallen, en had zich dientengevolge bepaald tot het nemen van eene goede stelling, en het bijeentrekken van zijne troepen, die van ongeduld branden om den vijand te ontmoeten. De inwoners waren voor de landing der vijandelijke troepen gevlugt.

HAMBURG 25 September.

De Fransche zeilvaartuigen hebben, zooals vroeger gemeld is, de Oostzee verlaten en toch beweert men, dat de vloten nog eenig plan van aanval op Reval in den zin hebben. Men zou er zich over moeten verwonderen, dat de admiraals den tijd hadden afgewacht, waarin hunne strijdmagt was verminderd, om eene belangrijke Russiesche positie aan te tasten en betwijfelt daarom niet ten onregte de verwezentlijking.

Over Stokholm zijn berigten uit Finland: de Russen hadden steeds een voldoend legerkorps in de nabijheid van Abo en Sweaborg gehouden, om zoo noodig een aanval der vloten te kunnen afweren. De nieuwe ligting in Finland had het leger met 12,000 man troepen versterkt. In alle kleine steden hebben zich buitendien de burgers vereenigd, en zich onder bevel gesteld van oud-officieren, om hunne haardsteden te kunnen verdedigen.

FRANKRIJK.

PARIJS 28 September.

De *Moniteur* berigt uit Volo van den 12., dat *Fuad Effendi* den 7. Thessalië heeft verlaten, waar zijne tegenwoordigheid niet meer werd geeischt. Overal is de rooverij onderdrukt door de goede maatregelen van het bestuur. In alle dorpen is eene algemeene telling der bewoners gedaan; de afwezigen moesten behoorlijke redenen bezitten voor hun afzijn, of zij werden als roovers beschouwd. Keerden zij niet binnen bepaalden tijd huiswaarts, dan werden hunne goederen verbeurd verklaard, terwijl hunne betrekkingen werden inhechtenis genomen. Dit heeft goede uitwerking gehad; spoedig waren alle rooversbenden uiteen.

PARIJS, Vrijdag, 29 September.

De *Moniteur* deelt eene depêche mede, gedagteekend uit het Oude fort 18 Sept., waarin bevestigd wordt dat het vereenigd leger den volgenden dag, den 19. Sept., op Sebastopol zoude optrekken.

Het officiele dagblad behelst ook het berigt, dat de verbondene troepen den 22. Sept. in Athene zullen trekken.

MARSEILLE, Woensdag, 27 September.

De Thabor is alhier aangekomen, de korrespondentie medebrengende uit Konstantinopel van den 20. Sept. Op dien dag had men aldaar berigten van de expeditie ontvangen met de aviso Ajaccio, den 19. Sept. van de kust der Krim gekomen.

De Ajaccio had het verbondene leger verlaten terwijl het tegen het Russiesch leger oprukte. Het laatste was slechts 25,000 man sterk, maar verwachtte 15,000 man versterking, en had zijne stelling voor Sebastopol genomen.

Men meende te Konstantinopel, dat het gevecht den 18. Sept. zou plaats hebben voor dat de versterkingen zouden zijn aangekomen, die de Russen verwachten. Het weder was schoon, bijna warm. De ontscheping der troepen had plaats gehad, zonder dat men een enkel ongeluk had te betreuren gehad.

De inwoners toonden zich zeer verwonderd over den inval van het Anglo-Franco-Turksch leger. Zij schenen niet te weten, dat men in oorlog was, daar zij al hunnen oogst nog op het land hadden staan. Zij hebben den verbondenen levensmiddelen aangeboden en tevens transport middelen. Men had het plan, om aan een gedeelte der bevolking wapenen te geven, en ze als hulptroepen te gebruiken.

Terwijl het gros van het leger aan het Oude fort landde, gaf eene afdeeling van 8 stoomschepen eene afwending op twee andere punten, alwaar de Russen wezentlijk konden vermoeden, dat de verbondene eene landing zouden doen, te Katcha en te Eupatoria. Vier honderd Russen, die de bezetting van deze stad uitmaakten, hebben zich op de eerste aanmaning overgegeven.

ADVERTENTIEN

WAARNEMINGEN, godaan op het Koninklijk Nederl. Meteorologisch Observatorium te Utrecht. (*Zonnenburg.*)

Sept.	Uren.	Wind-rigting.	kr.	Barom. bij 0°	Ther. F	Afwijk. d. temp.	Vochtigh.	Gev. regen	*Aanmerkingen.*
29	2	z.	0	765,34	66,0	— 0.7	0,67	0	Helder.
	10	nw.	0	765,60	54,7		1,00	0	Nevelig.
30	8	nw.	0	766,30	51 4		0,98	0,2	Zware nevel.

PRIJZEN DER EFFECTEN.

AMSTERDAM 29 September 1854.

OMSCHRIJVING.			volgens de Societ. tot nut des Obligatie-Handels. van	tot	gebl.
NEDERLAND.					
Werkel. Schuld. . . .	$2\frac{1}{2}$	pCt.	$60\frac{1}{2}$	$60\frac{1}{2}$	$60\frac{1}{2}$
dito dito	3	„	$71\frac{1}{8}$		
dito dito	4	„	$90\frac{3}{4}$	$90\frac{13}{16}$	$90\frac{13}{16}$
Amortisatie-Sijndicaat	$3\frac{1}{2}$	„	$89\frac{5}{8}$	$89\frac{3}{4}$	
RUSLAND.					
Oblig. bij *Hope en Co.*	5	„	$100\frac{1}{2}$		
Obligat. 1828 en 1829	5	„	$100\frac{5}{8}$	$100\frac{3}{4}$	$100\frac{5}{8}$
Certificaten 1840 . .	4	„	77		
Certificat. bij *Stieglitz*	4	„	$75\frac{3}{4}$		
Certific. van Assign. .	5	„	$59\frac{5}{16}$		
POLEN.					
Obligatien	4	pCt.	$67\frac{5}{8}$	$67\frac{3}{4}$	$67\frac{5}{8}$
SPANJE.					
Obligatien	1	„	$18\frac{1}{2}$		
dito	3	„	$38\frac{1}{8}$		
Binnenl. Schuld	3	„	$38\frac{1}{8}$		
Amortisable, ...			$4\frac{3}{16}$		
Bewijzen Coupons. . . .			$5\frac{1}{8}$		
OOSTENRIJK.					
Oblig. Metaliek	5	pCt.	$68\frac{7}{8}$	69	$68\frac{7}{8}$
dito dito N.	5	„	$77\frac{15}{16}$	78	
dito dito La B.	5	„	$77\frac{15}{16}$	78	
dito dito	$2\frac{1}{2}$	„	$84\frac{7}{8}$	$84\frac{15}{16}$	

Utrecht, bij L. E. BOSCH en Comp.

Ontwerp van Wet op het lager en middelbaar Onderwijs.

Art. 1. Het lager en middelbaar onderwijs strekken tot algemeene ontwikkeling en vorming.

Het lager onderwijs omvat het

lezen,
schrijven,
rekenen,
de Nederlandsche taal,
de beginselen der aardrijkskunde, der geschiedenis en der natuurkunde,
het zingen,
de vormleer, en
het regtlijnig teekenen.

Het middelbaar onderwijs omvat dezelfde vakken als het lager, doch verder voortgezet, en daarenboven de beginselen der stel- en meetkunde en der levende talen, benevens de gymnastiek.

Art. 2. Het lager en middelbaar onderwijs worden gegeven in scholen en in de woningen der ingezetenen.

Het eerste is school-, het laatste huisonderwijs.

Art. 3. De scholen worden onderscheiden in openbare en bijzondere.

De scholen van overheidswege opgerigt en onderhouden zijn openbare, alle overige zijn bijzondere scholen.

Art. 4. De openbare scholen zijn ingerigt voor kinderen van verschillende godsdienstige gezindheden.

De onderwijzers in deze scholen onthouden zich van iets te onderwijzen, te doen of toe te laten, kwetsend voor de godsdienstige begrippen van eenigerlei gezindheid.

Het geven van onderwijs in de godsdienst wordt overgelaten aan de kerkelijke genootschappen. Hiertoe zijn de gebouwen voor het openbaar lager en middelbaar onderwijs, buiten de schooluren, voor de leerlingen der school beschikbaar.

Waar de plaatselijke omstandigheden het toelaten, mogen afzonderlijke openbare scholen worden ingerigt voor kinderen van dezelfde gezindheid.

Art. 5. In elke gemeente boven de 500 zielen wordt lager onderwijs gegeven in een voldoend getal openbare scholen.

De gemeenteraad bepaalt dat getal, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten.

Deze bevelen vermeerdering zoo zij het getal, in verhouding tot de bevolking en behoefte der gemeente, ongenoegzaam achten.

Indien het getal dan nog aan het schooltoezigt ongenoegzaam voorkomt, kan vermeerdering door ons worden bevolen.

Gemeenten beneden de 500 zielen vereenigen zich onderling tot het oprigten van openbare scholen voor lager onderwijs, of verstaan zich dienaangaande met eene naburige gemeente.

Het staat vrij bij het lager onderwijs in de daarvoor bestemde scholen in meerderen of minderen omvang middelbaar onderwijs te doen geven, almede afzonderlijke scholen voor middelbaar onderwijs op te rigten.

Art. 6. Elke gemeente voorziet in al de kosten van haar openbaar lager en middelbaar onderwijs. Hiertoe kan een schoolgeld geheven worden, door den gemeenteraad, met inachtneming van artt. 232—236 en 254 der gemeentewet, vast te stellen en overeenkomstig artt. 257—262 dier wet in te vorderen.

Bedeelden en zij, die, schoon niet bedeeld, onvermogend zijn schoolgeld te betalen, genieten kosteloos lager onderwijs.

Art. 7. Indien eene gemeente door ons, na Gedeputeerde Staten te hebben gehoord, verklaard wordt onvermogend te zijn al de kosten van haar openbaar onderwijs te dragen, wordt in hetgeen hare krachten te boven gaat door de provincie en het Rijk, elk voor de helft, voorzien.

Art. 8. Tot het geven van lager of middelbaar onderwijs in openbare scholen wordt vereischt het bezit:

a. eene acte van algemeene toelating.

b. van een getuigschrift van goed zedelijk gedrag, na behoorlijk onderzoek afgegeven door den schoolopziener der gemeente, waar de bezitter het laatst heeft gewoond.

Art. 9. De onderwijzers bij de openbare scholen worden benoemd, geschorst en ontslagen door den gemeenteraad.

Schorsing en ontslag geschieden niet dan na goedkeuring van den schoolopziener, ontslag op eigen verzoek uitgezonderd.

Is schorsing of ontslag naar inzien der plaatselijke schoolcommissie of van den schoolopziener noodig, en de gemeenteraad nalatig of weigerachtig daartoe over te gaan, dan kan dit door ons geschieden.

Ontslag ter zake van een ergerlijk levensgedrag heeft het vervallen der acte van algemeene toelating ten gevolge.

Art. 10. Onder de benaming "onderwijzer" verstaat deze wet zoo mannelijke als vrouwelijke.

Art. 11. Tot het geven van lager of middelbaar onderwijs in bijzondere scholen of in de woningen der ingezetenen wordt vereischt het bezit:

a. eener acte van algemeene toelating;

b. van gelijk getuigschrift van goed zedelijk gedrag als bij art. 8, lit. *b*, is vermeld;

c. van een bewijs dat beide deze stukken door burgemeester en wethouders der gemeente, waar het onderwijs zal gegeven worden, zijn gezien en in orde bevonden.

Het bezit dier stukken is geen vereischte voor hen, die slechts aan kinderen van één gezin lager of middelbaar onderwijs geven.

Art. 12. De acte van algemeene toelating wordt verkregen door het afleggen van een kosteloos examen, voor eene kommissie, jaarlijks door ons te benoemen, en zooveel mogelijk zamen te stellen uit schoolopzieners.

Art. 13. De acten van algemeene toelating gelden voor het geheele Rijk.

Zij vermelden den aard en den omvang van het onderwijs, dat de bezitter geregtigd is te geven.

De acten van algemeene toelating, waarvan gedurende de laatste zes jaren geen gebruik is gemaakt, zijn vervallen.

De acten van hen, die onderwijs geven in bijzondere scholen of in de woningen der ingezetenen, en zich aan een ergerlijk levensgedrag schuldig maken, kunnen op voordrag, van burgemeester en wethouders of van het schooltoezigt, door ons vervallen worden verklaard.

Art. 14. De bevoegdheid tot het geven van lager of middelbaar onderwijs vervalt voor hem, die bij eindvonnis is veroordeeld:

a. Wegens misdaad;

b. Wegens diefstal, opligting, misbruik van vertrouwen of aantasting der zeden.

Art. 15. Die, zonder daartoe geregtigd te zijn, lager of middelbaar onderwijs geeft, wordt voor de eerste maal gestraft met eene boete van *ƒ* 50; voor de tweede maal met eene boete van *ƒ* 100 en gevangenisstraf van veertien dagen, te zamen afzonderlijk; en vervolgens telkens met gevangenisstraf van eene maand tot een jaar.

Op hem, die buiten de grenzen zijner acte onderwijs geeft, is de helft dezer straffen van toepassing.

Deze bepalingen zijn niet van toepassing op hen, die uitsluitend onderwijs geven in zingen, teekenen en gymnastiek.

Art. 16. Het toezigt der overheid op het lager en middelbaar onderwijs wordt uitgeoefend door:

a. een inspecteur;

b. schoolopzieners;

c. plaatselijke schoolkommissiën.

Art. 17. De inspecteur en de schoolopzieners worden door ons benoemd.

Zij genieten uit 's Rijks kas eene jaarwedde en vergoeding voor reis- en verblijfkosten, beide door ons te bepalen.

Art. 18. De inspecteur, de schoolopzieners en de leden der plaatselijke schoolkommissien leggen, bij de aanvaarding hunner betrekking, voor de regtbank van het arrondissement, waarin zij wonen, den eed of de belofte af, dat zij hunne betrekking naar behooren en getrouw zullen waarnemen.

Art. 19. Zij zijn bevoegd van hunne ambtsverrigtingen relaas, en van de overtredingen dezer wet en der verdere verordeningen op het lager en middelbaar onderwijs proces-verbaal op te maken.

Art. 20. De plaatselijke schoolkommissien worden door den gemeenteraad benoemd.

Zij bestaan zooveel mogelijk voor een vijfde deel uit werkende of rustende onderwijzers van scholen voor lager of voor middelbaar onderwijs.

Het lidmaatschap dezer kommissien is vereenigbaar met dat van den gemeenteraad.

Art. 21 Alle instellingen, waar lager of middelbaar onderwijs gegeven wordt, zoo openbare als bijzondere, zijn steeds toegankelijk voor de personen, belast met het toezigt op het onderwijs.

De onderwijzers zij gehouden dezen de verlangde inlichtingen te geven omtrent hunne school en hun onderwijs.

Weigering in een dezer gevallen wordt gestraft met eene boete van *ƒ* 25 of gevangenisstraf van drie dagen, en, bij herhaling telkens met beide die straffen te zamen.

Art. 22. Bij elke veroordeeling tot boete wordt tevens door den regter bepaald, dat de veroordeelde indien hij niet binnen eene maand, na daartoe bij deurwaarders-exploit te zijn aangemaand, aan den inhoud van het vonnis heeft voldaan, door gevangenzetting daartoe zal worden genoodzaakt.

De duur dezer gevangenzetting is tot verhaal eener

boete van *f* 25 drie, van *f* 50 zeven en van *f* 100 veertien dagen.

De geheele voldoening aan den inhoud van het vonnis ontslaat van het verder ondergaan der gevangenzetting.

Art. 23. De voorschriften, vereischt ter uitvoering dezer wet, worden door ons bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur vastgesteld.

Art. 24 De bestaande verorderingen op het lager en middelbaar onderwijs zijn afgeschaft.

Art. 25. De acten van algemeene toelating, vóór het in werking komen dezer wet verkregen, blijven n het algemeen van kracht, doch vervallen voor hen, die daarna aan het hoofd eener openbare of bijzondere school wenschen te staan.

Art. 26. Deze wet komt in werking op het nader door ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen, enz.

In de MEMORIE VAN TOELICHTING komt onder de algemeene beschouwingen het volgende voor:

Bij eene wettelijke regeling van het onderwijs is een eerste vereischte te weten, wat onder lager, middelbaar en hooger onderwijs, de drie deelen waarin de Grondwet het onderwijs splitst, zij te verstaan.

De slotsom uit vroegere denkbeelden over de beste indeeling schijnt de volgende te zijn.

Het *lager* onderwijs moet strekken tot die ontwikkeling en vorming, welke voor een ieder onmisbaar is; het *middelbaar* onderwijs, voortzetting van het lager, moet, behalve tot verdere ontwikkeling en beschaving, tot opleiding dienen niet alleen voor handel, landbouw en nijverheid (in industrie-scholen), maar ook voor de universiteit (in gymnasiën); het *hooger* onderwijs moet strekken tot hoogere beoefening der wetenschap om haar zelve, en tot vorming voor betrekkingen in den Staat, waartoe eene wetenschappelijke voorbereiding wordt vereischt.

Zoodanige indeeling kwam der Regering voor ook nu nog allezins aannemelijk te zijn en tot grondslag te kunnen dienen voor de gevorderde wettelijke regeling. Indien op dien grondslag drie afzonderlijke wetsvoorstellen (hetgeen zij boven *één* algemeen ontwerp verkieslijk zou hebben geacht) wierden ontworpen, zoude naar hare meening het doel bereikt en, met behoorlijke inachtneming van het bestaande, een einde gemaakt kunnen worden aan de onzekerheid, die tegenwoordig bepaaldelijk ten opzigte van het middelbare onderwijs bestaat.

Daartegen evenwel verzette zich een gewigtig bezwaar.

Art. 194 der Grondwet vordert het onderzoek naar de bekwaamheid en zedelijkheid der onderwijzers alleen voor zoover betreft het *lager* en *middelbaar* onderwijs. Het *hooger* is op dat punt geheel vrij. Toen dat artikel werd vastgesteld, behoorde het onderwijs op de latijnsche scholen en gymnasien gegeven tot het *hooger* onderwijs. Ook dat hetwelk op de industrie-scholen hoofdzaak is, in scheikunde, delfstofkunde, aardkunde, kruidkunde, dierkunde, werktuigkunde, staatshuishoudkunde, de handelswetenschappen, enz., maakt dusverre een deel uit van het hooger onderwijs: ieder mag derhalve vrijelijk onderwijs geven in de vakken, tot welker beoefening die inrigtingen de gelegenheid plegen aan te bieden. Worden zij evenwel beschouwd als een deel uit te maken van het middelbaar onderwijs, dan moeten de onderwijzers dier vakken hunne bekwaamheid en zedelijkheid bewijzen. De bedenking zou dus kunnen worden gemaakt, dat op die wijze de wet ter uitvoering van art. 194 der Grondwet de vrijheid van onderwijs, bij dat artikel verleend, zou beperken.

Schoon nu deze bedenking voor wederlegging vatbaar schijnt en daartegen kan worden aangevoerd, dat vermits de wetgever krachtens de Grondwet geroepen is de *inrigting* van het lager, middelbaar en hooger onderwijs te *regelen*, hij alle vrijheid heeft die inrigting zoodanig te regelen als hem in het belang der zaak meest geraden voorkomt, zonder daarbij aan bestaande verordeningen of bepalingen in het minst gebonden te zijn, zoodat hij dan ook bevoegd is hetgeen dusverre tot het hooger onderwijs behoorde tot het middelbare te brengen en omgekeerd, valt het toch niet te ontkennen, dat, zoo al niet de letter, nogtans de geest der Grondwet zich tegen zoodanigen handeling verzet. De Grondwet heeft ongetwijfeld ten aanzien van het onderwijs meer vrijheid willen geven dan tot dien tijd bestond, en een maatregel, die, in stede van eene grootere vrijheid te verleenen, de reeds aanwezige zou beperken, moest tot gegronde bedenkingen aanleiding geven.

Der Regering althans is het punt bij ernstige overweging van zoo groot gewigt voorgekomen, dat zij ten slotte liever van eene indeeling, die haar overigens de meest natuurlijke toescheen, heeft willen afzien, dan de vrijheid van onderwijs, bij de Grondwet toegekend, beperken of belemmeren.

Het was dus noodig eene andere indeeling van het lager, middelbaar en hooger onderwijs aan te nemen. De weg daartoe was aangewezen. Het middelbaar onderwijs zou driederlei strekking hebben gehad: verdere ontwikkeling en beschaving; opleiding voor handel, landbouw en nijverheid; opleiding voor de universiteit. Moest het onderwijs voor die tweeledige opleiding, althans het voornaamste gedeelte daarvan, als hooger onderwijs worden aangemerkt, zoo kon het middelbaar onderwijs alleen zijn voortzetting en meer wetenschappelijke behandeling van hetgeen het lager onderwijs omvat, met bijvoeging van de beginselen van enkele vakken, die bezwaarlijk tot het lager onderwijs waren te brengen.

Dien ten gevolge scheen ook de regelen van het geheele onderwerp door drie afzonderlijke wetten minder noodzakelijk. De naauwe betrekking, die nu tusschen het lager en het middelbaar onderwijs zou bestaan, deed het beter achten beide in *één* wets-ontwerp op te nemen. Zoowel het toezigt der overheid als het onderzoek naar de bekwaamheid en zedelijkheid der onderwijzers kon nu voor beide soorten van onderwijs hetzelfde zijn.

In dien zin is dan ook het wets-ontwerp op het lager en middelbaar onderwijs ingerigt, tot welks aanbieding de Regering zich voor het oogenblik heeft bepaald, ten einde niet door de vertraging, welke eene gelijktijdige behandeling van de drie deelen van het onderwijs noodzakelijk moest medebrengen, de door velen zoo zeer gewenschte vrijheid tot het oprigten van bijzondere scholen van lager onderwijs langer achterwege blijve. De beginselen die aan dat ontwerp tot grondslag liggen zijn uiteengezet bij de toelichting der artikelen. De Regering meende hieraan de voorkeur te moeten geven boven eene ontwikkeling dier beginselen te dezer plaatse, met verwijzing daarnaar bij de behandeling der artikelen. Een punt is er echter dat, van algemeenen aard, niet wel bij een der artikelen ter sprake zou kunnen worden gebragt, de zienswijze namelijk der Regering ten aanzien der regeling van het openbaar onderwijs tegenover de vrijheid van onderwijs door de Grondwet gewaarborgd. Die zienswijze zij alzoo hier in groote trekken vermeld.

Wordt van den eenen kant met klem van redenen aangedrongen op de vermeerdering der bijzondere inrigtingen van lager onderwijs en worden daarvan voor het Vaderland en de Nederlandsche jeugd de beste uitkomsten verwacht, met niet minder warmte wordt van de andere zijde het gevoelen voorgestaan, dat het openbaar onderwijs, ter bevordering van kennis, geestontwikkeling en eendragt onder de burgers van denzelfden Staat, in de eerste en voorname plaats behoort in aanmerking te komen.

De vrijheid tot het geven van onderwijs, de bevoegdheid voor ouders en voogden om de kinderen zoo te doen onderwijzen en opvoeden als zij volgens hun geweten meenen verpligt te zijn, werden door de Grondwet van 1848 toegekend. Die regten, welke met zoo veel reden op den hoogsten prijs worden gesteld, zijn der Natie gewaarborgd, en de Regering vertrouwt dat dit wets-ontwerp het bewijs zal leveren, dat die regten volkomen door haar zijn geëerbiedigd.

De Regering erkent dat het bijzonder onderwijs, goed ingerigt, voordeelen aanbiedt, welke het openbaar onderwijs wegens zijne algemeene strekking mist; maar tevens is zij innig overtuigd dat voor de hoogste belangen van volk en Staat niet zou zijn gezorgd, indien een wel geregeld openbaar onderwijs ontbrak en alles aan het bijzondere wierd overgelaten.

De Regering vereenigt zich dan ook niet met het gevoelen van hen, die meenen, dat de pogingen, die, om welke reden dan ook, worden aangewend tot het oprigten van bijzondere scholen, moeten worden belemmerd of tegengegaan, of die het openbaar onderwijs in de handen der Regering als een middel willen hebben beschouwd, om het bijzonder onderwijs hier of daar te bemoeijelijken en zoo doende de vrijheid, door de Grondwet gewaarborgd, te bekorten. Ontdekt zij dat goede bijzondere scholen, zoo als er reeds vele zijn, worden opgerigt of uitgebreid, zij juicht het toe en zij wenscht niet het bestaan daarvan in gevaar te brengen door de krachtige hulpmiddelen waarover kan worden beschikt met betrekking tot het onderwijs van overheidswege gegeven.

Maar wat zij wenscht en wat zij, al ware het niet door de Grondwet voorgeschreven, als haren duren pligt beschouwt, is te zorgen dat overal en voor ieder, zoowel voor den gegoede als voor den minst vermogende, onverschillig tot welke godsdienstige gezindheid hij behoore, de gelegenheid worde geopend tot het ontwikkelen der vermogens van verstand en hart, en tot het verkrijgen van die kundigheden, welke in eene beschaafde maatschappij voor ieder, van welken rang of stand hij moge wezen, onmisbaar zijn.

Deze denkbeelden, welke de Regering met den geest der grondwettige bepalingen acht overeen te stemmen, zal men in dit wets-ontwerp toegepast vinden. Over de groote moeijelijkheden, die de regeling van het lager onderwijs oplevert, zoowel ten gevolge van de uiteenloopende meeningen als van de grondwettige voorschriften, die in acht genomen en in overeenstemming moeten worden gebragt, zal de Regering niet uitweiden; een ieder, die zich met het onderwerp heeft bezig gehouden, zijn zij bekend. Ook van verdere beschouwingen omtrent andere punten meent zij zich hier te kunnen onthouden. Alleen valt nog op te merken, dat zij het raadzaam heeft geacht in dit wets-ontwerp slechts datgene op te nemen, wat geacht kan worden meer bepaald tot de taak van den wetgever te behooren, het overige voor reglementen, hetzij algemeene, provinciale of plaatselijke, overlatende. Het onderwerp in zijnen geheelen omvang bij wet te willen regelen, zou, daargelaten de uitgebreidheid, die deze dan zou verkrijgen, twee bezwaren van overwegenden aard doen ontstaan, dat namelijk de wetgever geroepen zou worden een oordeel uit te spreken over menig punt van zuiver paedagogischen aard, en dat verbeteringen, waarvan de ondervinding de wenschelijkheid mogt aantoonen, niet mogelijk zouden zijn zonder wijziging der wet zelve, waartoe niet ligt zal worden overgegaan. Bij het vaststellen der verordeningen op het lager onderwijs in 1806 is ook slechts hetgeen van wettelijken aard was bij wet, wat daarentegen van reglementairen aard was bij reglement geregeld, en het nut van dezen maatregel is herhaaldelijk gebleken. Het scheen dus wenschelijk dit voorbeeld thans te volgen.

Utrecht, bij L. E. BOSCH en COMP.